

A LÁNCHÍD ÖSE

Írta SIKLÓSSY LÁSZLÓ

A Széchenyi-Lánchíd akkor fogant meg, amikor a legnagyobb magyar 1832-ben London önkormányzatú külvárosában, *Hammersmith*-ben megpillantotta az első brit függőhidat. Következett tizenhat esztendő rettenetes erőfeszítése, míg nem elkészült a budapesti Lánchíd.

Tizenhat esztendő hosszú idő, de mi ez ahhoz a tizenhat századhoz, amely eltelt *Traján* császár aldunai hídja, vagyis az első dunai állandó híd óta. Követni akarta Traján eszmei utóda, *Zsigmond* német-római császár, egyben magyar király és a nagy magyar nemzeti király, aki közeljutott a német császári trónhoz is: *Hunyadi Mátyás*. *Zsigmond* és *Mátyás* átérték a *Budapest-gondolatot*: a két városnak állandó hiddal való összekapcsolását.

Zsigmond meg is kezdte a híd építését, amelynek részleteit látta nálunk *Jó Fülöp* burgundi herceg követe, romjait pedig *Eward Brown* 17. századi angol orvos, sőt még a mult század néhány magyar régésze is. *Mátyás* hídtervéről pedig részletesen írtak: *Bonfini*, *Mátyás* történetírója s ennek követője, *Heltai Gáspár*. *Bonfini* egyébként *Mátyás* megbízásából lefordította *Antonio Averlino*-nak – a híres *Filaret*-nek – építészeti művét. Ez az *Aberlino* szintén ismerte a hídtervet.

Íme, ezek voltak a magyar renaissance nagyszabású kísérletei. Következett egy négy-százéves álom, helyesebben háborús lidércnyomás. Mindazonáltal 1792-ből szokatlanul üde hang csendül fülünkbe. A pesti engedélyezett latin hírlapocskának, az *Ephemerides*

Pestienses-nek híradása a két várost összekötni hivatott — *lánchídról*! «Pesten van egy *kovácsmester*, olvassuk, nekivágott egy nagyfontosságú, az egész országra föltte hasznos ügy megvalósításának. Kicsiben elkészítette egy nagy hídnak mintáját, mely Buda és Pest közt állíttatnék fel, két végén alátámasztottan, egyébként pedig vasköteleken függően. Úgy mondja, hogy íve lehajló síkhoz hasonlítana. Az ilyen Dunahíd méreténél fogva örökös lenne, miért is forrón óhajtják azok, akiknek a haza java szívükön fekszik.»

Mily kár, hogy a hivatásos tudomány semmi részlettel nem szolgál nekünk e *kovácsmesterről* és azokról a hatalmasan magyar hazafiakról, akik a Széchenyi születését megelőző évben már így látták a jövőt. Sajnos, a közvélemény nem ezen a nyomon haladt, hanem egy különös közjátékon bukdácsolt át. Ennek egy *Campmüller* (*Kampf*müller) *József* nevű osztrák ember — állítólag magyar honos — volt a rendezője. Ha nem is volt fiatalember, bámulusos ügyesen tudta felhúzni Pest-Buda népét, amely bomlott *Campmüller*-nek műszakilag kivihetetlen hídterve után.

Campmüller 1819-ben puffadt hazafiságú nyomtatványokkal árasztotta el a hatóságokat is, reménybeli pártfogóit is. Őt faives hídjának mintáját kiállította Pesten is, majd itteni kudarca után Bécsben is. Személyesen kapacitálta a nádort, de sikertelenül. Végül már arra vetemedett, hogy amerikai újságrajzokat mutatott nagyszerű függőhidakról, mint saját műveiről. Ha valaki észre-

A régi hammersmithi híd

Az új hammersmithi hid

vette, hogy a rajz alatt más építész neve áll, nem jött zavarba:

— Látja, ezt követte el velem ez a gazember! De megfizettem érte: eltettem láb alól.

Az egykorú *Fr. Anton Schönholz* részletes jellemrajzát írta meg Campmillernek, akit nagyszájú csalónak ítélt, holott inkább ügyes mozgású, de szerencsétlen bolond lehetett, aki végül üldözési mániába esett.

Szerencsénkre változik a kép. *Széchenyi lép a színre!* Megalapítja a *Hídgyűleket*, és barátjával, *gróf Andrássy Györggyel* máris mennek ki Angliába. 1832 szeptember 7-én találkozik a hammersmithi híddal és építőjével, *Tierney Clarkkal*. London valamennyi hídja közt ez a legszebb: az első függőhíd. Ezt akarja! Szíve túlárad a bologságtól, hiszen a híd úgy, ahogy ott áll, nem egészen 44,000 fontba került, tehát otthon legfeljebb egymillió forintba kerülne, amit a nemesség egymaga kifizethetne...

Nem egészen így történt! A nemesség dehogyan is fizette ki a pesti Lánchidat, s ez nem egymillió forintba került, hanem több mint hatmillióba. Sőt — angol forrásaim szerint — a hammersmithi híd sem 44,000 fontba került, hanem 80,000 fontba. Híd és építője mindazonáltal oly hatással voltak *Széchenyre*, hogy végig kitartott első benyomása mellett, amelyet a fejlemények végre is teljes mértékben igazoltak.

A Széchenyi-Lánchíd egyik legszebb és legjellegzetesebb dísze Budapestnek. És ha angol ember látni akarja a régi hammersmithi hidat, Budapestre kell jönnie. Mert a pesti Lánchíd, ha műszaki részleteiben nem is teljesen, de külső megjelenésében azonos a hammersmithi híddal. Széchenyi megkapta azt úgy, ahogy ott állt.

Erről olvasóink képeinkből meggyőződhetnek. Lánchídunk ismeretes történetét talán felesleges megismételni, ellenben nem lesz érdektelen elmondanom a *Lánchíd ósénekét*, a *hammersmithi hídnak történetét*. Előrehaladott, boldog és gazdag Angliában ez a híd nem készült tizenhat évig, de azért ott is kellett áldozni, dolgozni és izgulni érte. Angliában is parlamenti határozat kellett a híd építéséhez; ezt a király 1824. június 9-én szentesítette. Ez jogosította fel a vállalkozókat, hogy Hammersmithből a *Lower Mall* nevű parttól a túlsó oldalra *Barnes* helységbe hidat építsenek. Az engedélyokirat kikötötte, hogyha bármi veszély érné a hidat, a társaság köteles közközlékedésről gondoskodni; ugyancsak a társaság köteles a hídhoz vezető utakat megépíteni; hidat és utakat felfegyverzett őrkkel és felügyelőkkel gondoztatni, hogy az esetleges gyilkosságok és rablások megakadályozhatók legyenek.

A sussexi herceg tette le 1825. május 7-én az alapkövet, miközben örömet fejezte ki egy ilyen nagy nemzeti munka megindulása felett. *Tierney Clark* belefeküdt a munkába, amelyet boldogan lestek a hammersmithiek és remélték, hogy a hidat szintén a királyi herceg fogja megnyitni. 1827. nyara végeztével a híd el is készült s a lapok egyre-másra közölték az előzetes híreket a megnyitás napjáról és részleteiről. Csakhogy baj volt a kréta körül. Sussex herceg nem jött el a megnyitásra. És mikor faggatták, hogy miért nem, elmondta, hogy «*óra már nincs szükség, mert a hídtársaság valakinek már megengedte, hogy áthajtsa a hídon; ez a nemes úr a maga négyes fogatával már megnyitotta a hidat.*»

A megnyitás tehát a herceg nélkül zajlott

le. Tüzer-díszszázad vonult fel, volt tüzi-játék, sőt magán a hídon *Punch and Judy* (Paprika Jancsi) színpad. *Lord Ellenborough* volt az egyetlen, akinek a megnyitott hídon sikerült az első nap áthajtania; amikor ugyanezt egy másik előkelőség megkísérelte, a hidat elborító gyermekhadon nem tudott áthatolni.

A hammersmithi híd egyébként nemcsak mint közlekedési eszköz szerepelt, hanem mint szórakozóhely is. A nép rájött, hogy az *oxford—cambridgei evezősversenyt* sehonnan jobban nem lehet élvezni, mint erről a hídról és ilyenkor elborította a hidat. Ez a jelen-ség egyébként a hatvanas években nálunk is bekövetkezett, amikor az Alsó-Margit-szigetről induló regattát a Lánchídról nézte az utca népe. A londoniak azonban továbbfejlesztették a dolgot; különösen a fiatalság mindig talált valami bámulnivalót a hídról, amelynek még a láncait is teljesen ellepte. A londoni *Tate-képtárban* egy pompás színes képet lehet látni a hídon lógó népségről. Ezt *Walter Greaves — Whistler* tanítványa — festette 19 éves korában.

A híd 1880-ban került a londoni Közmunkatanács birtokába, amely a vámszedést megszüntette. E későbbi kor irodalmában a híd mint *csúnya* (ugly) szerepel. Hogyan lehetséges ilyen mondani a mi Lánchíduknak

magamásáról? Ezt csak úgy tudjuk megmagyarázni, hogy *Tierney Clark* két hídoszlopának zordméltóságú, várkapuszerű kiképzése pompásan illett a Várhoz, a hozzákészült Alagúthoz, a pesti oldal zárt építészetéhez, de legfőképp a hatalmas *Dunához*. Mindezt azonban nem lehet elmondani a tenger árapályhoz igazodó, egyszer duzzadt, máskor sekély *Thamesnek* a városkép szempontjából azon a helyen érdektelen partjairól.

Az egységes képhatással jobban számol *a mai, új hammersmithi híd*, amelynek stílusát népszerűen úgy jellemezném, hogy átmenet Lánchíduknak és másik két függőhíduknak között. Ezt a hidat *Sir Joseph Bazalgette* építette 1885 és 1887 között. A mai irodalom ezt már úgy dicséri meg, hogy «éppoly csinos építkezés, mint a régi híd volt», viszont hibájul rója fel, hogy a nagy forgalommal éppoly kevésbé számolt, mint elődje. *Bizony, ezt a hibát mi is örököltük!* Mi azonban szegény emberek vagyunk, aminek ezúttal hasznát láttuk. Mi nem siettünk megválni a régitől, hanem azt javítottuk, megtoldtuk, forgalmát lefaragtuk. Most pedig joggal eldicsekedhetünk, hogy van valami olyan londoni különlegességünk, amilyen még az angoloknak sincsen: *a régi Londonnak egy olyan építészeti remeke, amely csak Budapesten látható.*

A budapest
Széchenyi-
lánchíd